

بررسی دیدگاه کارشناسان نسبت به امکان‌سنجی توسعه تشکل‌های آب‌بران (مطالعه موردی: شبکه آبیاری رامشیر)

مهران مومن‌غریب، طهماسب مقصودی، اسماعیل آرزومند

momen_869@yahoo.com

رییس گروه تعرفه سازمان آب و برق خوزستان

Tahmasebmagsoudi@gmail.com

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد جامع شوشتر

Arezomand_e@yahoo

مدیریت خدمات مشترکین سازمان آب و برق خوزستان

چکیده

یکی از مهمترین مشکلاتی که کشور ایران با آن مواجه می‌باشد، کمبود منابع آب شیرین است، که با توجه به مصرف بخش عمده‌ای از این منابع در بخش کشاورزی، مدیریت تقاضای آب در این بخش یکی از مهمترین راهکارها جهت مقابله با محدودیت‌های موجود منابع آب کشور است. توسعه تشکل‌های آب‌بران زمینه مدیریت منابع آب کشاورزی را ممکن می‌سازد. این تحقیق نیز با هدف امکان‌سنجی توسعه تشکل‌های آب‌بران در استان خوزستان صورت گرفته است. پژوهش حاضر از لحاظ پارادایم، کمی و از لحاظ جهت‌گیری و هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی است و از دسته تحقیقات توصیفی، همبستگی است. جامعه آماری تحقیق تمامی کارشناسان صاحب‌نظر در شرکت آب و برق خوزستان در زمینه تشکل‌های آب‌بران می‌باشد (۴۰ نفر)، که مورد سرشماری قرار گرفتند. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه بود که روایی آن بوسیله پانل متخصصان و پایایی ابزار تحقیق نیز به‌وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه احراز گردید (۰/۸۷). زمینه‌های مورد بررسی شامل زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، محیطی و حمایتی بود. نتایج به‌دست آمده نشان داد که بین شرایط موجود و مطلوب در همه مولفه‌ها به‌جز مولفه‌های دسترسی به خدمات عمومی و دسترسی به جاده آسفالت و جمعیت ساکن در روستا، تعداد مصرف‌کنندگان و تعداد تولیدکنندگان تفاوت معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد، که نشان دهنده نبود زمینه‌های مناسب برای تشکیل تشکل‌هاست. مهمترین زمینه‌های توسعه تشکل‌ها در شرایط موجود زمینه‌های محیطی و زیرساختی و در اولویت‌های بعدی زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و حمایتی است، ولی در شرایط مطلوب زمینه‌های اقتصادی و حمایتی دارای اولویت بالاتری هستند.

واژه‌های کلیدی: تشکل‌های آب‌بران، مطالعات امکان‌سنجی، انتقال مدیریت.

مقدمه

علاقه و تمایل برای انتقال مدیریت آبیاری از تشکیلات دولتی به بخش خصوصی در سراسر جهان رو به افزایش است، تا بدان‌جا که در بیشتر کشورهای آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین به یک سیاست ملی تبدیل شده است. در این راستا تلاش کارشناسان و صاحب‌نظران، به منظور یافتن راهکارهای مناسب برای حضور گسترده و همه‌جانبه مردم روستاها و جوامع محلی در مدیریت نگهداری و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی در سراسر جهان بی‌وقفه ادامه دارد (International Irrigation Management Institute, 1993). گسترش و توجه به این موضوع در کشور در قالب قانون تاسیس شرکت‌های بهره‌برداری، قانون برنامه دوم تبصره ۷۶، قانون برنامه سوم ماده ۱۰۶، قانون برنامه چهارم ماده ۱۰۶ و قانون تشویق سرمایه‌گذاری در طرح‌های آب و به روشنی وجود دارد، ولی در ایجاد و توسعه

تشکل‌های آبران بایستی به مواردی مانند ظرفیت و توانایی ایجاد ارگان‌های محلی یا اعمال تغییرات لازم در آنها برای تحویل مدیریت، آزادی و بازبودن فضای اقتصاد سیاسی، وجود قوانین حمایتی و خدمات حمایتی برای عرضه‌کنندگان، خدمات آبیاری مورد نیاز، شفافیت و عدم وجود ابهام در حقوق آب، عدم وجود مخالفین قدرتمند در بین دولتمردان یا مقامات محلی نسبت به انتقال مدیریت آبیاری، وجود کشاورزی فاریاب با هزینه‌های تولید متوسط و سود زیاد و وجود شبکه آبیاری و تأسیسات زیربنایی که برای مدیریت تشکل‌های کشاورزی یا سایر مؤسسات خدماتی غیردولتی مناسب باشد، توجه نمود (احمدوند و شریف‌زاده، ۱۳۸۸).

بنابراین صرف تأکیدات قانونی نمی‌توان اقدام به ایجاد دستوری و اجباری نهاد مدیریتی منابع آب نمود. فرایند انتقال مدیریت، بایستی با در نظرگیری شرایط اقتصادی، اجتماعی و محیطی در هر منطقه باشد، مساله‌ای که به سادگی فراموش شده و نتیجه آن جز عدم موفقیت این تشکل‌ها نیست. از این‌رو این تحقیق به منظور امکان‌سنجی توسعه تشکل‌های آبران در استان خوزستان انجام پذیرفته است و قصد دارد تا امکان ایجاد و توسعه تشکل‌های آبران را در ابعاد زیرساختی، حمایتی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی مورد بررسی قرار دهد. بررسی تجربیات به دست آمده در داخل کشور نشان می‌دهد که علت اصلی عدم موفقیت تشکل‌های آبران عدم شناخت کافی از شرایط منطقه و ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی آن بوده است. مطالعه‌ای که توسط امید و همکاران (۱۳۸۸) در شبکه‌های آبیاری تجن، مغان و ورامین انجام پذیرفت به روشنی نشان داد که عمده‌ترین مشکل در تشکل‌های، محدودیت منابع آب‌های سطحی، ضعف تشکل‌های روستایی، ناهماهنگی در مدیریت، محدودیت تخصیص اعتبار، عدم حمایت دولت از طرح، رضایت‌بخش نبودن نتایج، عدم تناسب طرح با عنوان گردید. در شبکه آبیاری بهبهان عدم تحقق تعهدات تأمین تسهیلات مالی و تجهیزاتی بخش دولتی، نبود ساختار مناسب مدیریتی، نبود برنامه‌های فرهنگ‌سازی و آگاه‌سازی، نقض در برگزاری کلاس‌های آموزشی و پرداخت آب‌بها از دلایل عدم موفقیت تشکل‌های آبران عنوان گردیده است (عجم، ۱۳۸۳).

Khoma and Mulwafw (2004) کمبود بودجه در مراحل اجرای طرح و تلقی نادرست کشاورزان از مساله تحویل شبکه را از چالش‌های فراروری انتقال مدیریت منابع آب می‌دانند. Khanal (2003) نتیجه گرفت که ساختار سلسله مراتبی بالا به پایین، فقدان یادگیری سازمانی، چارچوب‌های زمانی محدود، فقدان ارتباط پروژه‌ها با اهداف توسعه، موانعی هستند که مانع مشارکت مردم در مدیریت آبیاری می‌شود. به اعتقاد Peter (2004) بی‌ثباتی مالی و اقتصادی یکی از موانعی است که مانع مشارکت مردم در تشکل‌های آبیاری می‌شود. ثبات و پایداری تشکل‌های آبران به توانایی تشکل‌های آبران در کنترل و فراهم کردن خدمات انتقال آب بستگی دارد، که باعث افزایش بهره‌وری کشاورزی می‌شود. نتایج تحقیق همچنین نشان می‌دهد که بهره‌وری سیستم‌های آبیاری زمانی افزایش می‌یابد که از دانش، نیروی کار، پول و نهادهای محلی استفاده شود.

آقاپورصباغی و عزیزان (۱۳۸۶) رسیدن به مصرف کارآمد آب از طریق تشکیل گروه‌های آبران را منوط به توجه به ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی بهره‌برداران می‌داند و Steger (2005) معتقد است که الگوی مشارکتی هنگامی می‌تواند از موفقیت کامل برخوردار باشد که نظرات و خواسته‌های کشاورزان در نظر گرفته شود و الگو متناسب با فرهنگ بومی مصرف‌کنندگان اصلی آب طراحی شود. نتایج تحقیق Facon (2002) نیز نشان داد که بین نظرات مردم و مجریان در زمینه مشارکت در تشکل‌ها تفاوت معنی‌دار وجود دارد، و آنچه برنامه‌ریزان تصور می‌کنند مورد نیاز بهره‌برداران نیست.

احمدوند و شریف‌زاده (۱۳۸۸) در بررسی امکان‌پذیری تشکیل انجمن‌های آبران در استان فارس زمینه‌های اجتماعی مانند سرمایه اجتماعی، تمایل به مشارکت، و پیشینه مشارکتی، زمینه‌های اقتصادی و نگرشی را مورد مطالعه قرار دادند. Ganapathy (2008) حمایت‌های قانونی و مالی دولت از تشکل‌های مدیریت آب را مورد تأکید قرار داده و Namboodiri *et al* (2006) وضعیت اقتصادی، میزان آگاهی کشاورزان، مدیریت مطلوب سازمان را مورد توجه قرار می‌دهد و معتقد است که به دلیل تنوع فرهنگی و اجتماعی در مناطق مختلف، قبل از اجرای طرح‌های مشارکتی، مطالعات فرهنگی - اجتماعی انجام شود. Pant (2007) تجربه منفی قبلی در مشارکت، بروکراسی اداری بسیار زیاد، عدم اعتماد کافی به خود روستائیان در انجام پروژه‌ها و عدم استفاده از ظرفیت‌های محلی را از موانع عمده مشارکت دانسته است.

Reddy & Reddy (2005) علت موفقیت تشکل‌های مدیریت آب در مکزیک را وجود زمینه‌های سازمانی قدرتمند و قوانین حمایتی و تسهیل کننده می‌داند. Narayan (1995) تقویت سازمان‌ها و رهبران محلی و توجه به ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی کشاورزان را مورد

تاکید قرار داده و بیان می‌دارد که در مناطقی که در آنها نهادهای دولتی و خصوصی به نگرش‌ها، علایق و نیازهای مخاطبان، بی‌اعتنا بوده‌اند همگی ناموفق بوده است.

همان‌گونه که مشخص است در شکل‌گیری و موفقیت تشکلهای آب‌بران عوامل متعددی تاثیرگذار می‌باشد و شرایط متغیر در محیط‌های کشاورزی و روستایی، موفقیت این تشکلهای را با عدم قطعیت روبرو می‌سازد. از این‌رو امکان‌سنجی توسعه تشکلهای آب‌بران، ابزار مناسبی برای شناسایی ظرفیت‌ها و توانمندی‌های منطقه است. از ضرورت‌های انجام تحقیق می‌توان به استلزامات مدیریت منابع آب باتوجه به بروز خشکسالی‌های مداوم و حرکت به سمت توانمندسازی اجتماعات محلی دانست. از سوی دیگر الزامات موجود در برنامه‌های توسعه سوم، چهارم و پنجم مبنی بر ضرورت واگذاری مدیریت شبکه‌های آبیاری به بهره‌برداران و ارتقاء سطح بهره‌وری دانست.

اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق شناسایی زمینه‌های توسعه تشکلهای آب‌بران، وضعیت موجود توسعه تشکلهای آب‌بران، وضعیت مطلوب برای توسعه تشکلهای و تعیین وضعیت مولفه‌های موثر در توسعه تشکلهاست، که اهداف اختصاصی بررسی زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی توسعه تشکلهای آب‌بران در شرایط موجود و مطلوب، بررسی زمینه‌های زیرساختی و حمایتی توسعه تشکلهای آب‌بران در شرایط موجود و مطلوب و اولویت‌بندی زمینه‌های شکل‌گیری تشکلهای آب‌بران در استان خوزستان پیگیری می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ پارادایم، کمی و باتوجه به گستردگی محدوده تحقیق از راهبرد پیمایشی استفاده کرده است. این پژوهش از لحاظ جهت‌گیری و هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی است. از لحاظ زمانی نیز با عنایت به اینکه در یک مقطع زمانی خاص و معین انجام شده است، از نوع پژوهش‌های تک‌مقطعی می‌باشد، که به روش توصیفی، همبستگی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق تمامی کارشناسان صاحب‌نظر در شرکت آب و برق خوزستان در زمینه تشکلهای آب‌بران می‌باشد که تعداد آنها برابر ۴۰ نفر بود، که مورد سرشماری قرار گرفت. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه بود که روایی آن بوسیله پانل متخصصان در ابعاد روایی ظاهری، محتوایی و سازه‌ای احراز گردید. پایایی ابزار تحقیق نیز به‌وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه احراز گردید، که مقدار ضریب نشان دهنده پایایی مناسب ابزار تحقیق است (۰/۸۷). در پژوهش حاضر به منظور بررسی زمینه‌های توسعه در دو بخش شرایط موجود و مطلوب از طیف لیکرت (از هیچ (۰) تا خیلی زیاد (۵)) استفاده شد و زمینه‌های مورد بررسی شامل زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، محیطی و حمایتی بود. به‌منظور بررسی و اولویت‌بندی زمینه‌ها از ضریب تغییرات استفاده شد. به‌منظور مقایسه دو وضعیت مطلوب و موجود از آزمون ویلکاکسون برای دو گروه همبسته استفاده گردید. نتایج با استفاده از نرم افزار Spss var16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های تحقیق

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای کارشناسان

نتایج بدست آمده نشان داد که میانگین سنی کارشناسان ۳۵/۷ سال بود که حداقل سن ۲۶ و حداکثر ۴۹ می‌باشد. از لحاظ جنسیت ۱۰۰ درصد پاسخگویان مرد بودند که ۳۰ درصد از آنها دارای مدرک لیسانس و ۷۰ درصد دارای مدرک فوق لیسانس بوده‌اند. در بررسی میزان سابقه کار آنها نتایج نشان می‌دهد که به طور میانگین سابقه کاری کارشناسان ۱۰/۵۲ سال است، که حداقل ۴ و حداکثر ۲۴ سال است. بررسی سابقه کار در پست فعلی نشان داد که میانگین سابقه ۹/۶ سال که حداقل ۴ و حداکثر ۱۵ سال بود. در خصوص داشتن پست مدیریتی نتایج نشان می‌دهد که ۵۷/۵ درصد دارای پست مدیریتی نبوده و ۴۲/۵ درصد دارای پست مدیریتی بوده‌اند. بررسی نتایج نشان می‌دهد که کارشناسان تجربه و توانایی لازم را در پاسخگویی به سوال‌های دارا می‌باشند.

بررسی زمینه‌های اقتصادی توسعه تشکلهای آب‌بران

به منظور بررسی زمینه‌های اقتصادی توسعه تشکلهای دو حالت وضعیت مطلوب و وضع موجود در ابعاد اقتصادی مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج بدست آمده نشان داد که در شرایط موجود بهترین وضعیت، برای خدمات ارائه شده وجود دارد و این درحالی است که در وضعیت

مطلوب اولویت با نیروی متخصص و آموزش دیده است. شرایط موجود اقتصادی برای توسعه تشکلهای آببران همگی متوسط به سمت نامناسب قرار دارد؛ درحالی که در شرایط مطلوب وضعیت اقتصادی بایستی در شرایط مناسب و خیلی مناسب قرار داشته باشد. مقایسه بین وضعیت مطلوب و وضعیت موجود نیز نشان می‌دهد که در تمامی بخش‌ها در زمینه‌های اقتصادی با شرایط حاد روبرو است.

جدول شماره (۱) تاثیر زمینه‌های اقتصادی در توسعه تشکلهای آببران در وضعیت مطلوب نسبت به وضعیت موجود

وضعیت	تعیین وضعیت مولفه			وضعیت مطلوب			وضعیت موجود			زمینه‌های اقتصادی	
	Sig.	Z	رتبه	CV	SD	Mean	رتبه	CV	SD		Mean
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۷۹	۳	۰/۰۶۸	۰/۲۷۶	۴/۰۲	۷	۰/۲۴۲	۰/۵۱۵	۲/۱۲۵	سرمایه مورد نیاز برای ایجاد تشکلهای آببران
حاد	۰/۰۰۱	۵/۱۶۴	۱	۰/۰۴	۰/۱۵۸	۴/۰۲۵	۹	۰/۳۷۱	۰/۶۴۰	۱/۷۲۵	بازار مناسب برای فروش محصولات
حاد	۰/۰۰۲	۵/۹۷۱	۹	۰/۱۳۸	۰/۵۳۳	۳/۸۵	۳	۰/۱۲	۰/۳۴۹	۲/۰۷۵	سوددهی تشکلهای آببران
حاد	۰/۰۰۲	۵/۷۲۱	۴	۰/۰۶۸	۰/۲۷۶	۴/۰۲۵	۴/۵	۰/۲۰	۰/۴۵۲	۲/۲۷۵	درآمد اعضای تشکلهای آببران
حاد	۰/۰۰۰	۵/۷۲۷	۵/۵	۰/۰۸۹	۰/۳۴۹	۳/۹۲۵	۴/۵	۰/۲۰	۰/۴۹۳	۲/۲۵۰	دارایی تشکلهای آببران
حاد	۰/۰۰۱	۵/۸۵۴	۵/۵	۰/۰۸۹	۰/۳۵۷	۳/۹۷۵	۶	۰/۲۱	۰/۴۶۴	۲/۲۰	سرمایه‌گذاری اعضا
حاد	۰/۰۰۰	۵/۴۰۶	۲	۰/۰۵	۰/۳۵۷	۳/۹۷۵	۸	۰/۲۷۸	۰/۶۷۵	۲/۴۲۵	میزان تولید شرکت
حاد	۰/۰۰۰	۵/۷۱۹	۸	۰/۱۱	۰/۴۹۰	۴/۳۷۵	۱	۰/۰۸۹	۰/۳۵۷	۳/۹۷	میزان خدمات ارائه شده
حاد	۰/۰۰۱	۵/۷۶۵	۷	۰/۰۹	۰/۴۵۲	۴/۷۲	۲	۰/۱۶۸	۰/۳۴۹	۲/۰۷۵	زیرساخت‌های مالی و اعتباری

طیف لیکرت: ۰=هیچ، ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

در یک ارزیابی کلی از زمینه‌های اقتصادی برای توسعه تشکلهای آببران در استان خوزستان مطلوب به نظر نمی‌رسد و نیازمند توجه بیشتر به این زمینه‌ها قبل از شکل‌گیری تشکلهای احساس می‌شود. در شرایط موجود بیشترین توجه بایستی معطوف به بازار مناسب برای فروش محصولات، میزان تولید شرکت و سرمایه مورد نیاز ایجاد تشکلهای آببران گردد. در وضعیت مطلوب بازار، میزان تولید و سرمایه دارای بیشترین اهمیت است. نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۱ آمده است.

زمینه‌های اجتماعی توسعه تشکلهای آببران

در بررسی زمینه‌های اجتماعی هشت مولفه مدنظر قرار گرفت. نتایج به‌دست آمده نشان داد که زمینه‌های اجتماعی موجود برای توسعه تشکلهای آببران در سطح متوسط به پایین قرار دارد و این درحالی است که ارزیابی کارشناسان از اهمیت زیاد و خیلی زیاد مولفه‌های اجتماعی حکایت دارد. در شرایط موجود بایستی بیشترین توجه به مولفه‌های نگرش کارگزاران توسعه به تشکلهای آببران و گرایش اجتماعی به فعالیت تعاون بشود و این درحالی است که در شرایط مطلوب مولفه‌های آموزشی تعاون در جامعه و ساختار مشارکت مردم است. در مقایسه بین وضعیت موجود و مطلوب نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین این دو وضعیت مشاهده می‌شود و در همه مولفه‌های اجتماعی در توسعه تشکلهای آببران شرایط حاد می‌باشد. نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول (۲) تاثیر زمینه‌های اجتماعی در توسعه تشکلهای آبران در وضعیت مطلوب نسبت به وضعیت موجود

وضعیت	تعیین وضعیت مولفه			وضعیت مطلوب			وضعیت موجود			زمینه‌های اجتماعی	
	Sig.	Z	رتبه	CV	SD	Mean	رتبه	CV	SD		Mean
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۹	۴/۵	۰/۱۱	۰/۵۰	۴/۱۷۵	۲	۰/۱۶۷	۰/۳۶۱	۲/۱۵	زمینه‌های مشارکت در شکل‌های آبران برای اعضا
حاد	۰/۰۰۱	۵/۵۱۵	۸	۰/۱۳	۰/۵۶۳	۴/۱۲۵	۵/۵	۰/۲۰	۰/۴۴۴	۲/۱۰	ارزش‌های اجتماعی و نظام ارزشی جامعه
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۲۵	۶	۰/۱۲	۰/۵۳۴	۴/۲۲۵	۸	۰/۲۹۲	۰/۶۳۵	۲/۱۷۵	نگرش کارگزاران توسعه به تشکلهای آبران
حاد	۰/۰۰۰	۶/۰۴۷	۲	۰/۰۶	۰/۲۷۶	۲/۰۲۵	۳	۰/۱۶۸	۰/۳۴۹	۲/۰۷۵	ساختار مشارکت مردم
حاد	۰/۰۰۱	۵/۸۵	۳	۰/۱	۰/۴۱۶	۴/۰۷۵	۱	۰/۱۳۶	۰/۲۷۶	۲/۰۲۵	اهداف اجتماعی تشکلهای آبران
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۳۴	۱	۰/۰۵۵	۰/۲۲۰	۳/۹۵۰	۴	۰/۱۹۱	۰/۵۱۶	۲/۷	بسترهای آموزشی تعاون در جامعه
حاد	۰/۰۰۰	۴/۵	۴/۵	۰/۱۱	۰/۴۹۶	۴/۴۰	۷	۰/۲۸۷	۰/۸۶۱	۳/۰۲۵	گرایش اجتماعی به فعالیت تعاون
حاد	۰/۰۰۰	۵/۴۹	۷	۰/۱۳	۰/۴۹۱	۴/۲۷۵	۵/۵	۰/۲۰	۰/۵۶۳	۲/۷	میزان نیاز اجتماعی به تعاون

طیف لیکرت: ۰=هیچ، ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

زمینه‌های محیطی در توسعه تشکلهای آبران

زمینه‌های محیطی یکی از عوامل مهم و تاثیرگذار در شکل‌گیری تشکلهای محسوب می‌شود. زمینه‌های محیطی به آستانه‌های جمعیتی، سطح دسترسی، ساختار تولید و نوع نظام‌های بهره‌برداری و .. برمی‌گردد. در بررسی زمینه‌های نتایج به‌دست آمده نشان داد که در مولفه جمعیت ساکن در روستا، تعداد مصرف‌کنندگان و تعداد تولیدکنندگان وضعیت موجود متوسط به بالاست و در سایر مولفه‌ها شرایط موجود متوسط و کم است و این درحالی است که شرایط مطلوب به سمت زیاد و خیلی زیاد متغیر است. این موضوع نشان می‌دهد که آستانه‌های جمعیتی و تعداد بهره‌برداران و ذینفعان در استان وجود دارد ولی سایر شرایط محیطی برای توسعه تشکلهای مناسب نمی‌باشد. در ارزیابی کلی می‌توان گفت که از نظر مولفه‌های جمعیت ساکن در روستا، تعداد مصرف‌کنندگان و تعداد تولیدکنندگان شرایط توسعه تشکلهای مناسب و در سایر مولفه‌ها شرایط حاد و نامطلوب است.

جدول شماره (۳) تاثیر زمینه‌های محیطی در توسعه تشکلهای آبران در وضعیت مطلوب نسبت به وضعیت موجود

وضعیت	تعیین وضعیت مولفه			وضعیت مطلوب			وضعیت موجود			زمینه‌های محیطی	
	Sig.	Z	رتبه	CV	SD	Mean	رتبه	CV	SD		Mean
مناسب	۰/۶۵۵	۰/۴۴۷	۲	۰/۰۵	۰/۲۲۰	۳/۹۵	۴	۰/۰۶	۰/۲۷۶	۳/۹۷۵	جمعیت ساکن در روستا
مناسب	۰/۵۶۴	۰/۵۷۷	۲	۰/۰۵	۰/۱۵۸	۳/۹۷	۲/۵	۰/۰۵	۰/۲۲۶	۴	تعداد مصرف‌کنندگان
مناسب	۰/۶۵	۰/۴۴	۲	۰/۰۵	۰/۲۲۶	۴	۱	۰/۰۳	۰/۱۵۸	۳/۹۷۵	تعداد تولیدکنندگان
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۶۵	۴	۰/۰۳	۰/۱۵۸	۴/۰۲۵	۱۰	۰/۲۹۱	۰/۷۰۸	۲/۴۰	ساختارهای تولید
حاد	۰/۰۰۱	۳/۲۵۹	۵	۰/۱۲	۰/۵۱۶	۴/۳۰	۷	۰/۱۱۲	۰/۴۴۱	۳/۹۰	ویژگی‌های اقلیمی منطقه
حاد	۰/۰۰۰	۵/۸۶۴	۷/۵	۰/۱۴	۰/۴۲۲	۲/۹۷۵	۵/۵	۰/۰۹	۰/۲۷۶	۳/۰۲۵	بهره‌وری از عوامل تولید
حاد	۰/۰۰۳	۳/۰۰۴	۷/۵	۰/۱۴	۰/۴۲۲	۲/۹۷۵	۹	۰/۲۸۴	۰/۷۱۶	۲/۵۰	مسافت و فاصله روستا تا مرکز شهرستان
حاد	۰/۰۰۰	۵/۱۳۶	۷/۵	۰/۱۴	۰/۶۲۲	۴/۱۵	۲/۵	۰/۰۵	۰/۱۵۸	۳/۰۲۵	اندازه و ابعاد زمین‌های کشاورزی
حاد	۰/۰۰۰	۵/۲۴۵	۷/۵	۰/۱۴	۰/۶۴۰	۴/۵۲۵	۸	۰/۲۶۱	۰/۴۱۵	۲/۷۲۵	نوع مالکیت اراضی و بهره‌برداری
حاد	۰/۰۰۰	۴/۱۹۳	۱۰	۰/۱۶	۰/۵۸۵	۳/۶۲۵	۵/۵	۰/۰۹	۰/۲۷۶	۲/۹۷۵	تولید و تنوع تعاونی‌های روستایی

طیف لیکرت: ۰=هیچ، ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

بحرانی‌ترین مولفه در شرایط موجود مسافت و فاصله روستا تا مرکز شهرستان و نوع مالکیت اراضی و بهره‌برداری است و در شرایط مطلوب مهمترین مولفه تاثیرگذار جمعیت ساکن در روستا، تعداد مصرف‌کنندگان و تعداد تولیدکنندگان است. نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۳ آمده است.

زمینه‌های زیرساختی

در بررسی زمینه‌های زیرساختی برای توسعه تشکلهای نتایج به‌دست آمده نشان داد که در مولفه دسترسی به خدمات عمومی (آب، برق و...) و دسترسی به جاده آسفالتی وضعیت موجود برای توسعه تشکلهای زیاد و خیلی زیاد است؛ اما در مولفه‌های ساختمان و زیربنای مناسب، خودرو و وسایل حمل و نقل، امکانات اداری و تعاونی روستایی در منطقه در وضعیت متوسط و کم قرار دارد و این درحالی است که در شرایط مطلوب برای گسترش تشکلهای وضعیت مولفه‌ها بایستی در شرایط زیاد و خیلی‌زیاد قرار داشته باشند.

جدول شماره (۴) تاثیر زمینه‌های زیرساختی در توسعه تشکلهای آب‌بران در وضعیت مطلوب نسبت به وضعیت موجود

وضعیت	تعیین وضعیت مولفه			وضعیت مطلوب			وضعیت موجود			زمینه‌های زیرساختی	
	Sig.	Z	رتبه	CV	SD	Mean	رتبه	CV	SD		Mean
حاد	۰/۰۰۰	۵/۳۴۴	۴	۰/۱	۰/۴۹۶	۴/۶۰	۵/۵	۰/۲۷۶	۰/۷۸۰	۲/۸۲۵	تعاونی روستایی در منطقه
حاد	۰/۰۰۰	۵/۴۶۷	۱/۵	۰/۰۵	۰/۲۶۶	۷/۹۲۵	۵/۵	۰/۲۷۶	۰/۷۸۰	۲/۸۲۵	ساختمان و زیربنای مناسب
حاد	۰/۰۰۰	۵/۳۸۳	۱/۵	۰/۰۵	۰/۴۰۴	۴/۸۷۵	۳/۵	۰/۱۴۲	۰/۵۰۳	۳/۵۵۰	خودرو و وسایل حمل و نقل
حاد	۰/۰۰۰	۵/۹۳	۳	۰/۰۵۵	۰/۲۶۶	۴/۹۲۵	۳/۵	۰/۱۴۲	۰/۳۰۳	۲/۱۰۰	امکانات اداری
مناسب	۰/۱۵۷	۱/۴۱	۵	۰/۱۱	۰/۴۹۶	۴/۴۰	۱	۰/۱۲۳	۰/۵۴۵	۴/۴	دسترسی به خدمات عمومی (آب، برق و...)
مناسب	۰/۱۵	۱/۴۲	۶	۰/۱۵	۰/۶۷۸	۴/۲۷۵	۲	۰/۱۲۴	۰/۵۵۴	۴/۴۷۵	دسترسی به جاده آسفالتی

طیف لیکرت: ۰= هیچ، ۱= خیلی کم، ۲= کم، ۳= متوسط، ۴= زیاد، ۵= خیلی زیاد

مقایسه بین دو وضعیت مطلوب و موجود نشان می‌دهد که دسترسی به خدمات عمومی (آب، برق و...) و دسترسی به جاده آسفالتی در شرایط مناسب و سایر مولفه‌ها در شرایط حاد قرار دارند. در شرایط موجود مولفه‌های ساختمان و زیربنای مناسب و تعاونی روستایی در منطقه در وضعیت نامطلوب قرار دارند، درحالی که در شرایط مطلوب مهمترین مولفه ساختمان و زیربنای مناسب و خودرو و وسایل حمل و نقل است. نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۴ آمده است

زمینه‌های حمایتی در توسعه تشکلهای آب‌بران

در بررسی زمینه‌های حمایتی موجود از تشکلهای آب‌بران، نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که در همه مولفه‌های حمایتی در شرایط موجود زمینه گسترش تشکلهای در حد متوسط و کم قرار دارد، و این درحالی است که در شرایط مطلوب وضعیت این مولفه‌ها در شرایط زیاد و خیلی زیاد قرار دارد.

جدول شماره (۵) تاثیر زمینه‌های حمایتی در توسعه تشکلهای آبران در وضعیت مطلوب نسبت به وضعیت موجود

وضعیت	تعیین وضعیت مولفه			وضعیت مطلوب			وضعیت موجود			زمینه‌های حمایتی	
	Sig.	Z	رتبه	CV	SD	Mean	رتبه	CV	SD		Mean
حاد	۰/۰۰۰	۵/۴۹۸	۴	۰/۰۴	۰/۱۵۸	۴/۰۲۵	۲۲	۰/۳۳	۰/۸۴۷	۲/۵	حمایت نهادهای مالی و اعتباری
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۱۵	۶	۰/۰۶۵	۰/۲۶۶	۴/۰۷۵	۹	۰/۲۱۵	۰/۵۷۹	۲/۶۵	حمایت نهادهای ترویج و آموزش کشاورزی
حاد	۰/۰۰۰	۵/۸۹	۵	۰/۰۴۵	۰/۲۲۰	۴/۹۵	۱۰	۰/۲۲۶	۰/۵۰۳	۱/۹۵	حمایت نهادهای تخصصی تولید
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۳۲	۳	۰/۰۳۹	۰/۱۵۸	۴/۰۲۵	۲۳	۰/۳۴۳	۰/۷۸۴	۲/۲۷۵	حمایت نهادهای خدمات رسانی عمومی (آب و برق و ...)
حاد	۰/۰۰۰	۶/۷۲	۷	۰/۰۶۸	۰/۲۷۶	۴/۰۲	۶	۰/۱۷۴	۰/۳۴۹	۲/۰۷۵	حمایت نظام‌های اطلاع رسانی و آگاه بخشی
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۷	۱۵/۵	۰/۰۹۶	۰/۴۰۵	۴/۲۰	۱۶	۰/۲۶۴	۰/۵۶۳	۲/۱۲۵	حمایت نهادهای مشاوره‌ای
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۳۶	۱۸/۵	۰/۰۹۷	۰/۴۰۵	۴/۲۰	۱۹/۵	۰/۲۹۵	۰/۴۰۴	۲/۳۷۵	حمایت قانونی و حقوقی از تشکلهای آبران
حاد	۰/۰۰۰	۵/۱۴۸	۲۰	۰/۰۹۸	۰/۳۸۴	۴/۱۷۵	۱۸	۰/۲۸	۰/۸۱۰	۲/۹۰	حمایت‌های سیاسی از ایجاد و توسعه تشکلهای
حاد	۰/۰۰۰	۵/۲۶۲	۲۱/۵	۰/۱۰	۰/۴۲۶	۴/۱۵	۱۱	۰/۲۴۳	۰/۶۵۵	۲/۶۷۵	حمایت بودجه‌ای و مالی دولت
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۹	۱۵/۵	۰/۰۹۶	۰/۴۶۴	۴/۸۰	۱۴	۰/۲۵۱	۰/۶۶۷	۲/۶۲۵	حمایت موسسات آموزشی و تربیت نیروی انسانی
حاد	۰/۰۰۰	۵/۴۸۹	۱۸/۵	۰/۰۹۷	۰/۴۴۶	۴/۸۲۵	۷/۵	۰/۲	۰/۴۷۴	۲/۳۲۵	حمایت موسسات تحقیقاتی از تشکلهای آبران
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۷	۱۱/۵	۰/۰۸۶	۰/۳۶۱	۴/۱۵	۱۳	۰/۲۵۱	۰/۷۴	۲/۹۵	حمایت نهادهای بیمه‌ای
حاد	۰/۰۰۰	۵/۰۳۱	۱۱/۵	۰/۰۸۶	۰/۳۶۱	۴/۱۵	۷/۵	۰/۲	۰/۵	۲/۴۲۵	حمایت‌های قیمتگذاری و بازاری
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۷۹	۲۳	۰/۱۳۳	۰/۵۵۴	۴/۴۷۵	۱۷	۰/۲۷۸	۰/۷۱۴	۲/۵۵	حمایت وزارت تعاون از تشکلهای
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۳۶	۱	۰/۰۱۲	۰/۴۶۱	۴/۸۰	۴	۰/۱۶۸	۰/۳۴۹	۲/۰۷۵	حمایت از کارکنان باتجربه
حاد	۰/۰۰۰	۵/۱۴۸	۱۵/۵	۰/۰۹۶	۰/۳۷۸	۴/۱۰	۱	۰/۰۷	۰/۱۵۸	۲/۰۲۵	بهره برداری بهینه از تشکلهای ایران
حاد	۰/۰۰۰	۵/۲۶۲	۱۵/۵	۰/۰۹۶	۰/۴۶۴	۴/۸	۵	۰/۱۷	۰/۴۶۴	۲/۷	حمایت‌های خانوادگی
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۹	۱۰	۰/۰۸۱۲	۰/۳۳۲	۴/۱۲۰	۱۵	۰/۲۵۵	۰/۷۶۷	۲/۹۷۵	حمایت از بهره بردارن کوچک
حاد	۰/۰۰۰	۵/۴۸۹	۲	۰/۰۱۳	۰/۵۵۴	۴/۵۲۵	۲۱	۰/۳۰۲	۰/۷۷۷	۲/۵۷	حمایت از توسعه شبکه آبیاری
حاد	۰/۰۰۰	۵/۵۷	۱۳	۰/۰۹۲	۰/۳۷۸	۴/۱	۱۹/۵	۰/۲۹۵	۰/۷۰۸	۲/۴	حمایت‌های فنی و فناوری
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۳۶	۹	۰/۰۸۱	۰/۳۳۴	۴/۱۲۵	۲/۵	۰/۱۰	۰/۲۲	۲/۰۵	حمایت از تعهدات مشترک بین تشکل و اعضا
حاد	۰/۰۰۰	۵/۹۲۷	۸	۰/۰۷۹	۰/۳۸۴	۴/۸۲۵	۲/۵	۰/۱۰	۰/۲۲	۲/۰۵	حمایت مالی تشکل از اعضا
حاد	۰/۰۰۰	۵/۶۴۵	۲۱/۵	۰/۱۰	۰/۴۷۴	۴/۶۷	۱۲	۰/۲۴۸	۰/۵۹۷	۲/۴۵	حمایت اعضا تشکل‌ها از اهداف تشکل‌ها

طیف لیکرت: ۰=هیچ، ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

در بررسی و مقایسه وضعیت در شرایط مطلوب و موجود نیز نتایج نشان می‌دهد که همه مولفه‌ها در شرایط بحرانی قرار دارد و بیان می‌کند که زمینه‌های حمایتی مناسبی برای توسعه تشکل‌ها وجود ندارد. در شرایط موجود مولفه‌های حمایت نهادهای خدمات‌رسانی عمومی، حمایت نهادهای مالی و اعتباری و حمایت از توسعه شبکه آبیاری وضعیت مناسبی ندارد. در شرایط مطلوب مهمترین مولفه حمایتی حمایت از کارکنان باتجربه، حمایت از توسعه شبکه آبیاری و حمایت نهادهای خدمات‌رسانی عمومی می‌باشد. نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۵ آمده است.

بررسی و اولویت‌بندی زمینه‌های توسعه تشکلهای آبران در شرایط مطلوب و موجود

در بررسی زمینه‌های توسعه تشکل‌ها نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که در شرایط موجود زمینه‌های محیطی بالاترین اولویت را نسبت به سایر زمینه‌ها در توسعه تشکل‌ها دارا می‌باشد. یعنی زمینه‌های محیطی نسبت به سایر زمینه‌ها در منطقه بیشتر موجود بوده و بر توسعه تشکل‌ها تاثیرگذار می‌باشد و این درحالی است که در شرایط مطلوب این عامل درجه اهمیت چهارم را داراست. در اولویت دوم زمینه‌های زیرساختی دارای اولویت بالاست، یعنی بعد از زمینه‌های محیطی زیرساخت‌های موجود عامل تعیین‌کننده در توسعه تشکل‌هاست که این عامل در شرایط مطلوب دارای اولویت سوم می‌باشد. در اولویت سوم زمینه‌های اجتماعی قرار دارد که در شرایط مطلوب دارای اولویت پنجم شده است و شاید به نحوی گمراه کننده باشد، چون زمینه‌های اجتماعی از عوامل موفقیت تشکل‌های آبران است. در اولویت‌های بعدی

زمینه‌های اقتصادی و حمایتی قرار گرفته که به نظر کارشناسان در شرایط مطلوب دارای اولویت‌های اول و دوم است. سایر نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۶ آمده است.

جدول شماره (۶) بررسی و اولویت‌بندی زمینه‌های توسعه تشکل‌های آبران در شرایط مطلوب و موجود

اولویت	میانگین ضریب تغییرات در شرایط مطلوب	اولویت	میانگین ضریب تغییرات در شرایط موجود	زمینه‌های توسعه
۴	۰/۰۹۶	۱	۰/۱۳۵	زمینه‌های محیطی
۳	۰/۰۹۵	۲	۰/۱۷۴	زمینه‌های زیرساختی
۵	۰/۱۰۶	۳	۰/۲۰۸	زمینه‌های اجتماعی
۱	۰/۰۵۱	۴	۰/۲۱۲	زمینه‌های اقتصادی
۲	۰/۰۷۹	۵	۰/۲۵۴	زمینه‌های حمایتی

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست آمده از این پژوهش مبین این واقعیت است که در بسیاری موارد مطرح شده بین وضعیت مطلوب در مقایسه با وضعیت موجود در منطقه فاصله و شکاف وجود دارد. عدم سرمایه مورد نیاز برای ایجاد تشکل‌ها، نبود نیروی انسانی آموزش دیده در سطح منطقه، پایین بودن درآمد اعضای عضو در تشکل‌ها، پایین بودن میزان تولید و عدم همکاری مناسب از سوی تشکل‌ها با نهادهای مالی و اعتباری را می‌توان مهمترین موانع اقتصادی توسعه تشکل‌ها در منطقه دانست. نجفی و شیروانیان (۱۳۸۰) معتقدند که هرگونه تلاش برای ایجاد مدیریت مشارکت در منطقه بدون اینکه زیر ساخت‌های اقتصادی منطقه ترمیم نشود بی‌فایده است.

بررسی زمینه‌های اجتماعی موثر در توسعه تشکل‌های آبران نشان می‌دهد که شکاف بین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب معنی‌دار بوده، که این شکاف ناشی از نبود زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی لازم در منطقه به منظور مشارکت اعضا، عدم گرایش لازم نزد بهره‌برداران در خصوص فعالیت‌های گروهی، شفاف نبودن اهداف ایجاد تشکل‌ها نزد افراد و دیدگاه کارگزاران از توسعه تشکل‌های آبران برای اعضا به‌طور شفاف است. Ganapathy (2008) تاکید می‌کند که الگوی مشارکتی زمانی می‌تواند از موفقیت کامل برخوردار باشد، که نظرات و خواسته‌های کشاورزان نیز در نظر گرفته شود و الگو متناسب با فرهنگ بومی مصرف‌کنندگان اصلی آب طراحی شود و پس از اجرای طرح نیز با برگزاری جلسات مشترک با کشاورزان مسایل و مشکلات جاری تأسیسات آبی، بررسی و رفع شود.

امکان‌سنجی محیطی توسعه تشکل‌ها نیز نشان داد که از نظر تعداد افراد ساکن در روستا، تعداد مصرف‌کنندگان و تعداد تولیدکنندگان شرایط ایجاد تشکل وجود دارد، ولی در مورد ساختار تولید مناسب در منطقه، ویژگی‌های اقلیمی موجود در منطقه، بهره‌وری مناسب از امکانات و عوامل تولیدی در دسترس امکان شکل‌گیری تشکل وجود ندارد و ضروری است به‌منظور رفع نواقص و کاهش شکاف موجود اقداماتی از قبیل آموزش‌های لازم به منظور افزایش بهره‌وری و ارائه الگوی کشت بهینه و اقتصادی متناسب با شرایط اقلیم منطقه به بهره‌برداران و اعضای تشکل‌ها صورت پذیرد.

امکان‌سنجی امکانات موجود در منطقه نیز نشان می‌دهد که در تعدادی از موارد از جمله دسترسی به جاده مناسب و امکانات اولیه شامل آب برق و تلفن شرایط مناسب بوده، ولی در مواردی مانند ساختمان مناسب و تجهیزات اداری و ساختمانی، تشکل‌ها با مشکل روبه‌رو هستند.

امکان‌سنجی حمایت‌های مورد نیاز نیز نشان می‌دهد که وضعیت حمایت‌های موجود نامناسب است، که به نظر می‌رسد بخشی از این شرایط به عدم حمایت‌های لازم در بخش مالی و آموزش و ترویج و عدم هماهنگی لازم بین بخش‌های مرتبط با تشکل‌های آبران برای ارایه حمایت‌هاست. یافته‌های پژوهش احمدوند و شریف‌زاده (۱۳۸۸) در استان فارس نشان داد زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و نگرشی در منطقه مورد مطالعه در حد مطلوب است، که با یافته‌های تحقیق در استان خوزستان همگرا نیست، که دلیل آن را می‌توان در تفاوت‌های محیطی و بهره‌برداری در دو منطقه و نوع بهره‌برداری از منابع آب در دو منطقه دانست. زارعی دستگردی و همکاران (۱۳۸۶) بر نبود زمینه‌های محیطی، اجتماعی و حمایتی در توسعه تشکل آبران در مدیریت شبکه آبرسانی بخش جرقویه شهرستان اصفهان تاکید می‌کنند، که با یافته‌های این تحقیق همگراست. امینی و خیاطی (۱۳۸۵) نیز زمینه‌های آگاهی، مشارکت، مشوق‌های اقتصادی، مشوق‌های

اجتماعی و ارتباط دو سویه سازمان‌ها با کشاورزان را مورد بررسی قرار داده و نبود این زمینه‌ها برای توسعه تشکل آب‌بران منطقه جرقویه استان اصفهان مورد تاکید قرار می‌دهد.

نتایج به‌دست آمده در این تحقیق نشان می‌دهد که به غیر از مولفه‌های دسترسی به خدمات عمومی و دسترسی به جاده آسفالت و جمعیت ساکن در روستا، تعداد مصرف‌کنندگان و تعداد تولیدکنندگان سایر زمینه‌های شکل‌گیری تشکل‌های آب‌بران در منطقه وجود نداشته و به نظر می‌رسد، این تشکل به صورت دستوری و بدون انجام مطالعات زمینه‌یابی شکل گرفته است، که پیش‌بینی بر عدم موفقیت آن در بلندمدت است. البته می‌توان با تقویت زمینه‌های حمایتی از تشکل‌ها در کوتاه مدت به موفقیت آنها امیدوار بود ولی در بلندمدت نیاز به انجام فعالیت‌های فرهنگی، آموزشی و توسعه کشاورزی و روستایی است.

از این رو پیشنهادهای زیر به‌منظور بهبود فرایند توسعه تشکل‌های آب‌بران در استان خوزستان مورد تاکید است:

- نتایج نشان داد که زمینه‌های اقتصادی توسعه تشکل‌های آب‌بران در منطقه وجود ندارد و شرایط موجود برای این تشکل‌ها نیز حاد است. از این رو توجه به زمینه‌های اقتصادی تشکل‌ها مانند بازارهای محلی فروش محصولات، میزان سودآوری تشکل‌ها، میزان تولید در منطقه و .. قبل از تشکیل تشکل‌ها لازم و ضروری است. براین اساس شکل‌گیری مطالعات اقتصادی قبل از تشکیل تشکل‌ها لازم و ضروری است.

- زمینه‌های اجتماعی شکل‌گیری تشکل‌ها در منطقه مورد مطالعه در شرایط حاد قرار دارد. ساختارهای مشارکتی و ارزش‌های اجتماعی همیاری در منطقه مناسب نیست و لازم است قبل از شکل‌گیری تشکل‌ها ساختارهای مناسبی برای مشارکت تعریف گردد. همچنین سطح آموزش‌های تعاون نیز نامطلوب ارزیابی شده و میزان نیاز اجتماعی به تشکل‌ها نیز پایین است. از این رو اجرای برنامه‌های آگاه‌سازی در مناطقی که قرار است تشکل ایجاد گردد، لازم و ضروری است.

- آستانه‌های جمعیتی برای تشکیل تشکل‌ها در منطقه مناسب است، اما سایر زمینه‌ها مانند نوع نظام بهره‌برداری از زمین و آب برای تشکیل تشکل مناسب ارزیابی نمی‌شود. از این رو پیشنهاد می‌گردد توسعه تشکل‌ها با برنامه‌های توسعه روستایی و کشاورزی منطقه هم‌راستا گردد.

- زیرساخت‌های عمومی برای توسعه تشکل‌ها مناسب است ولی امکانات اداری، ساختمان و زیربنا و امکانات حمل و نقل مناسب نمی‌باشد. از این رو پیشنهاد می‌گردد، تسهیلات ویژه‌ای به تشکل‌ها برای فراهم کردن امکانات برای تشکل‌ها اختصاص یابد.

- حمایت‌های موجود از تشکل‌ها از ابعاد حمایت سیاسی، اداری، مالی و فنی ناکافی و نامناسب است. از این رو تجدید نظر در نوع حمایت‌ها و میزان آن لازم و ضروری است. از این رو پیشنهاد می‌گردد، کمیته‌ای در سازمان‌های مربوطه به منظور بررسی و اولویت‌بندی نوع حمایت‌های مورد نیاز برای هر تشکل با توجه به شرایط منطقه تشکیل گردد.

فهرست منابع

۱. احمدوند، م. و شریفزاده، م. (۱۳۸۸). امکان‌سنجی تشکیل انجمن آب‌بران، مطالعه موردی دشت کوار در استان فارس. *مجله ترویج و آموزش کشاورزی*، جلد ۵، شماره ۲، صفحه ۱۴۱.
۲. آقاپور صباغ، م. و عزیزان، ع. (۱۳۸۶). قیمت واقعی آب در شبکه‌های آبیاری و زهکشی، مطالعه موردی: مارون. ششمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد کشاورزی.
۳. امید، م. ح.، اسکندری، غ. ح.، شعبانعلی فمی، ح.، و اکبری، م. (۱۳۸۸). بررسی مشکلات فرایند انتقال مدیریت شبکه‌های آبیاری در شبکه‌های آبیاری تجن، مغان و ورامین. *مجله پژوهش‌های آب و خاک*، جلد ۴۰، شماره ۲، صفحه ۱۶۷.
۴. امینی، م. و خیاطی، م. (۱۳۸۵). عوامل موثر در عدم موفقیت طرح تشکل‌های آب‌بران: استفاده از رگرسیون فازی. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال ۱۸، شماره ۵۳، صفحات ۹۱-۶۹.
۵. زارعی دستگردی، ز.، ایروانی، ه.، شعبانعلی فمی، ح.، و مختاری، آ. (۱۳۸۶). تحلیل سازوکارهای بهبود مشارکت کشاورزان در مدیریت شبکه آبرسانی بخش جرقویه شهرستان اصفهان. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*. جلد ۳، شماره اول، صفحات ۹۹-۱۱۶.
۶. عجم، م. (۱۳۸۳). مقایسه مدیریت بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری سد گلستان یک، سد کوثر و سد وشمگیر در استان گلستان. پایان‌نامه کاشناسی ارشد رشته مهندسی آبیاری، زهکشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، صفحه ۱۲.
۷. نجفی، ب. و شیروانیان، ع. (۱۳۸۰). بررسی امکانات مشارکت کشاورزان و سازمان‌های محلی در مدیریت شبکه‌های آبیاری و زهکشی. *اقتصاد*

9. Facon, T. (2002). Improving the irrigation service to farmers: A key issue in participatory irrigation management. Report of the APO Seminar on Organizational Change for Participatory Irrigation Management, Philippines, p14.
10. Ganapathy, K. D. (2008). Operational of participatory irrigation management in upper Krishna project command area, an economic perspective. Retrieved from <http://etd.uasd.edu/ft/th9672.pdf/>
11. International Irrigation Management Institute (IIMI) (1993). A selection of papers presented at the internal program review, Colombo, Sri Lanka International Irrigation Management Institute
12. Khanal, P. R. (2003). Participation and governance in local water Management. Irrigation and Water Engineering Group. University of Wageningen, Netherlands, p43.
13. Khoma, B. G., & Mulwafv, W.O. (2004). The experience of irrigation management transfers in two irrigation schemes in Malawi, 1960s- 2002. *Physics and chemistry of the earth*, No29, pp 1327-1333.
14. Namboodiri, N. V., Gandhi, G., & Crose, L., (2006). Surface water institution in India, Study and analysis: Profile of the findings and results. *Improving Water Resource Management and Policy Framework*, Beech worth, Victoria, Australia.
15. Narayan, D. (1995). The contribution of people s participation: evidence from 21 rural water supply projects. International Bank for Reconstruction and Development, Washington DC.
16. Pant, N. (2007). Some issues in participatory Irrigation Management. *Econ. Pol. Wee.*, 41(43), 30-36.
17. Peter, J.R. (2004). Participatory irrigation management. International Network on Participatory Irrigation Management, Washington DC, INWEPF/SY/2004 (06), p145.
18. Reddy, V. R., & Reddy, P. P. (2005). Study on water user's associations in Andhra Pradesh. *Econ. Pol. Wee.*, 40(53), 5587-5595.
19. Steger, T. (2005). Public participation in integrated water resource management at lake ohrid: opportunities and challenges. Retrieved from <http://balwois.Com/balwois/administration/paper/ffp-626.pdf/>